

PRZEWODNIK METODYCZNY DO FILMU KRÓTKOMETRAŻOWEGO

O CHRZEŚCJAŃSKICH KORZENIACH POLSKI

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

PRZEWODNIK METODYCZNY DO FILMU KRÓTKOMETRAŻOWEGO O CHRZEŚCIJAŃSKICH KORZENIACH POLSKI

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2021

Opracowanie
Magdalena Kryk

Redakcja merytoryczna
Agnieszka Karczewska-Gzik
Marcin Karkut

Redakcja językowa i korekta
Karolina Strugińska

Projekt okładki i ilustracje
Tomasz Jędruszek

Redakcja techniczna i skład
Wojciech Romerowicz

Elementy graficzne: © ArtyUP/Bank zdjęć Photogenica

© Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2021
Wydanie I

ISBN 978-83-66830-39-4

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
www.ore.edu.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
Wydarzenia przedstawione w filmie krótkometrażowym.....	5
Treści szczegółowe podstawy programowej realizowane w szkole na zajęciach różnych przedmiotów, uwzględnione w filmie.....	10
Komentarz metodyczny i scenariusze projektów interdyscyplinarnych	12
I etap edukacyjny	13
Projekt I – Mali architekci	14
Projekt II – I ty możesz zrobić teatr	19
II etap edukacyjny	23
Projekt I – W średniowiecznych czasach.....	25
Projekt II – Jaksza z Miechowa – bohater średniowiecza	30
III etap edukacyjny	34
Projekt I – Turniej debat oksfordzkich	36
Projekt II – Średniowiecze – dalekie czy bliskie?	40
Bibliografia.....	45

WSTĘP

Film *O chrześcijańskich korzeniach Polski* powstał z potrzeby poszukiwania własnej tożsamości, tradycji, korzeni. Jego przesłanie skierowane jest do wszystkich, którym bliska jest Polska, gdyż w skondensowany sposób ukazuje jej podstawę kulturową, gospodarczą i polityczną – czyli chrześcijaństwo.

Film może zostać wykorzystany w szkołach jako cenny wizualny środek dydaktyczny podczas lekcji, dlatego ważnymi odbiorcami filmu są uczniowie i nauczyciele. Tematyka i sposób ujęcia zagadnień mogą inspirować nie tylko na zajęciach historii czy religii, ale również na języku polskim, plastyce, geografii, a na nawet matematyce. Złożone zagadnienia przedstawiono w filmie na tyle prosto, że można go wykorzystywać jako materiał poznawczy na I etapie edukacyjnym, a jednocześnie na tyle plastycznie i intrygująco, że może on stanowić materiał wyjściowy do pogłębiania wiedzy i prowadzenia dyskusji na II i III etapie edukacyjnym.

WYDARZENIA PRZEDSTAWIONE W FILMIE KRÓTKOMETRAŻOWYM

Film został podzielony na pięć części, które spaja nadrzędna myśl dotycząca wielkiej wartości, jaką niesie ze sobą chrześcijaństwo w Polsce – od samego początku, czyli przyjęcia chrztu przez księcia Mieszka I, poprzez działania podejmowane przez ludzi Kościoła, w celu jego wzmocnienia, aż po dzień dzisiejszy.

Pierwsza część filmu ukazuje początki chrześcijaństwa w Polsce, kiedy to Mieszko I, książę Polan, za pośrednictwem dworu czeskiego przyjął chrzest w obrządku rzymskim. Kronikarze, m.in. Thietmar czy Gall Anonim, podkreślali rolę księżniczki Dobrawy, córki księcia czeskiego Bolesława, w podjęciu tej decyzji. Małżeństwo przypieczętowało porozumienie polityczne między książętami, a skutkowało m.in. chrztem Mieszka I i jego dworu. Ta decyzja spowodowała wiele poważnych zmian w życiu księcia, funkcjonowaniu jego dworu oraz całego państwa. Państwo Polan stało się równoprawnym podmiotem w Europie chrześcijańskiej, a Mieszko mogący ubiegać się o koronę królewską, zyskał dużą suwerenność w relacjach z cesarstwem oraz Księstwem Czeskim. Wspólnie mogli organizować wyprawy misyjne na tereny ludów pogańskich – m.in. Wioletów czy Prusów.

Jeszcze więcej korzyści chrzest władcy przyniósł prężnie rozwijającemu się państwu w kwestiach wewnętrznych – powstało biskupstwo misyjne w Poznaniu, a z biskupem Jordanem przybyli pierwsi duchowni, którzy nie tylko prowadzili działalność ewangelizacyjną, ale również przyspieszyli rozwój kultury i edukacji oraz wspierali księcia, prowadząc jego kancelarię.

Wyprawa ewangelizacyjna na ziemię Prusów, której przewodził biskup Wojciech, była wspierana przez następcę Mieszka – Bolesława. Nie przyniosła ona efektów w postaci nawrócenia pogan, ale dała korzyści państwu Polan. Wojciech, zamordowany przez Prusów, stał się męczennikiem, został ogłoszony świętym i pierwszym patronem państwa Piastów. Posiadanie własnego świętego miało wielkie znaczenie dla państwa w wymiarze politycznym – jednoczyło ludzi z różnych plemion wokół jednego kultu, a także wymiarze duchowym – przyczyniło się do pogłębienia wiary chrześcijańskiej. Innym skutkiem przedstawionych w filmie wydarzeń była pielgrzymka Ottona III, zaprzyjaźnionego z Wojciechem, do jego grobu w Gnieźnie – w historiografii polskiej określana jako zjazd gnieźnieński. Cesarz poruszony wielkością i godnością Bolesława Chrobrego wydał zgodę na utworzenie w jego państwie arcybiskupstwa w Gnieźnie oraz trzech nowych biskupstw: w Krakowie, Wrocławiu i Kamieniu, co umocniło chrześcijaństwo na naszych ziemiach. W filmie wspomniano też Pięciu Braci Męczenników z Międzyrzecza oraz Brunona z Kwerfurtu, którzy za panowania Bolesława Chrobrego oddali życie, broniąc wiary, i stając się ważnymi postaciami w procesie budowania chrześcijańskiej tożsamości państwa. O dziejach św. Wojciecha możemy dowiedzieć się, oglądając wspomniały XII-wieczny zabytek – drzwi gnieźnieńskie zaprezentowane w filmie.

Druga część filmu przenosi nas do XII wieku, kiedy to państwo Piastów było podzielone na dzielnice. Pomimo rozbicia politycznego i gospodarczego istniało jednak coś, co spajało podziały – religia chrześcijańska i ściśle z nią powiązana kultura. Oglądając film, mamy okazję poznać Jaksę z Miechowa – człowieka, który był wielkim rycerzem, liczącym się możnym i bogobojnym człowiekiem. Jaksza Gryfita ze swoimi ludźmi w 1162 roku podjął wyprawę do Ziemi Świętej, aby wesprzeć krzyżowców walczących w obronie Jerozolimy przed Saracenami. Jego podróż przez Karpaty, Alpy i piaski pustyni była bardzo niebezpieczna, jednak zakończyła się sukcesem – dotarł do Jerozolimy. Tam spotkał się z rycerzami z Zakonu Stróżów Grobu Bożego, do którego w uznaniu wielkiego męstwa, został przyjęty. Nawet Jan Długosz w swoim dziele pisał, że Jaksza „walczył dzielnie razem ze swoimi ludźmi w obronie Ziemi Świętej”. Wracając do Polski, Jaksza otrzymał bardzo cenne dary – relikwie Krzyża Świętego, kamień z Bożego Grobu, worki z „Ziemią Świętą” oraz pozwolenie na wybudowanie w Polsce repliki Grobu Pańskiego. Wraz z Jakszą wyruszył do Polski kanonik Grobu Bożego – Francuz, Marcin Gallus.

Przybycie Jaksy z Miechowa do Jerozolimy – kadr z filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*

Trzecia część filmu przedstawia proces budowy i przeobrażania się świątyni ufundowanej w Miechowie przez Jaksę. Początkowo miała ona charakter skromnej drewnianej kaplicy, następnie zbudowano kościół romański (koniec XII wieku), wewnątrz powstała kaplica Grobu Pańskiego – w miejscu, gdzie Jaksza wysypał ziemię przywiezioną spod grobu Jezusa z Jerozolimy. Aby dodać autentyczności miejscu, w ścianę został wmurowany kamień z grobu Pańskiego. Miechów stał się centrum pielgrzymkowym dla ludności z różnych dzielnic podzielonej Polski, co dawało poczucie jedności. Z chwilą upadku Królestwa Jerozolimskiego i przejścia jego obszaru przez Turków, którzy uniemożliwili chrześcijanom pielgrzymowanie do grobu jerozolimskiego, do Miechowa zaczęli przybywać chrześcijanie z całej Europy, tym bardziej, że miechowski Grób Chrystusowy

uzyskał szereg przywilejów – w tym przywilej odpustu zupełnego, jaki posiadał grób jerozolimski. Popularność Miechowa spowodowała, że budynek okazał się za mały i pod koniec XIV wieku wzniesiono duży gotycki zespół składający się z trójnawowej bazyliki i budynku klasztornego. Miechów stał się centrum wiedzy i nauki. W tamtejszych skryptoriach przepisywano dzieła średniowiecznych filozofów i ojców kościoła. To bożogrobcy opracowali oraz upowszechniali uroczyste obchody Triduum Paschalnego, a najstarszy polski zbiór homilii, tzw. *Kazania świętokrzyskie*, powstał prawdopodobnie w tamtejszym skryptorium. W Miechowie krzyżowały się drogi różnych pielgrzymów mających rozmaite potrzeby – biednych i bogatych, żebraków i królów – tu warto wspomnieć o Kazimierzu Wielkim, Władysławie Jagiellu (w Miechowie był aż siedemnaście razy), Zygmuncie Starym, Zygmuncie Auguście, czy Stefanie Batorym, Zygmuncie III Wazie i Janie Kazimierzu. Ojcowie swoimi posługami służyli leczeniu w szpitalu nie tylko ciał przybyłych, ale także ich dusz – poprzez udzielane porady duchowe. Kult Bożego Grobu rozszerzał się w całej Polsce i objął na przestrzeni kolejnych wieków trzydzieści miejsc – od Przeworska, przez Nysę po Żagań, Głogówek i Wejherowo.

Grób Chrystusowy w Miechowie – kadr z filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*

Część czwarta filmu – pozornie nienawiązująca do Miechowa i początków chrześcijaństwa – operuje jednak tym samym motywem – przedstawia miejsce mające bezpośrednie „połączenie z Jerozolimą” oraz kultem męki Jezusa i jego śmierci na krzyżu – ukazuje bowiem klasztor benedyktynów na Łysicy, w miejscu nazwanym Świętym Krzyżem. Początki tego klasztoru są różnie datowane – niektórzy historycy twierdzą, że benedyktynów sprowadziła żona Mieszka I Dobrawa, inni zaś uważają, że mnisi przybyli z klasztoru Monte Cassino za panowania Bolesława Chrobrego, jeszcze inni osiedlenia się wspólnoty zakonnej datują na panowanie Bolesława Krzywoustego. Niezależnie do tego, którą tezę uznamy za słuszną, należy podkreślić, że od początku swego funkcjonowania klasztor

benedyktynski na Świętym Krzyżu stanowił centrum kultu i nauki. Jeszcze większe znaczenie zyskał z chwilą, gdy na początku XIV wieku książę Władysław Łokietek przekazał benedyktynom relikwiarz z fragmentem Drzewa Krzyża Świętego. Od tej chwili klasztor stał się centrum kultu Krzyża Świętego. Dużym szacunkiem obdarzał to miejsce król Władysław Jagiełło, pielgrzymując tu niejednokrotnie. Jedną z pielgrzymek była szczególnie – przed rozpoczęciem Wielkiej Wojny z Krzyżakami i najważniejszym starciem pod Grunwaldem. Widocznym symbolem szczególnego kultu Grobu i Krzyża Pańskiego u Władysława Jagiełły może być drobny szczegół heraldyczny – w osobistym herbie umieścił Władysław symbol podwójnego krzyża – znany nam już z płaszczy bożogrobców oraz relikwiarza z klasztoru na Świętym Krzyżu.

Król Władysław Jagiełło na Świętym Krzyżu – kadr z filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*

O tym, jak głęboko zakorzenił się w duchowości i tradycji polskiej kult Męki Pańskiej, m.in. przez pośrednictwo Miechowa i Świętego Krzyża, może świadczyć fakt ufundowania na początku XVII wieku przez Mikołaja Zebrzydowskiego w Kalwarii Zebrzydowskiej klasztoru oraz drogi krzyżowej z Grobem Pańskim, co zostało ukazane w ostatnich scenach tej części filmu.

Część piąta filmu to klamra, która łączy przeszłość z teraźniejszością. Pokazuje dzisiejszy Miechów, współczesnych bożogrobców i dzisiejszą młodzież jako symbol tego, że tradycja chrześcijańska w narodzie polskim nadal trwa, jest żywa i ważna. Wskazuje na jej bardzo dawne korzenie, jak również na pozytywne owoce. Każdy człowiek potrzebuje umocowania, dotarcia do źródeł. Ostatnia scena ma zainspirować młodych ludzi do podjęcia poszukiwań. Film kończy się wizualizacją mapy współczesnej Polski z zaznaczonymi nazwami miejscowości, związanymi kulturowo i duchowo z Zakonem Rycerskim Grobu

Bożego, czego widocznym śladem jest wykorzystanie symbolu podwójnego krzyża w ich heraldyce – oznaczające również, że ukształtowana we wczesnym średniowieczu tradycja jest żywa do dziś.

Pieczęć bożogrobca – kadr z filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*

TREŚCI SZCZEGÓŁOWE PODSTAWY PROGRAMOWEJ REALIZOWANE W SZKOLE NA ZAJĘCIACH RÓŻNYCH PRZEDMIOTÓW, UWZGLĘDNIONE W FILMIE

Tabela 1. Treści szczegółowe uwzględnione w podstawie programowej

Lp.	Wydarzenie/zagadnienie/treści przedstawione w filmie	Odniesienie do wymagań szczegółowych PP
1.	Cały film	PP I etap, cz. I, p. 1
2.	Cały film	PP I etap, cz. III, p. 1, pp. 1, 2, 4, 6–10
3.	Część pierwsza filmu	PP I etap, cz. III, p. 2, pp. 1–2, 4–7
4.	Sceny, w których pokazana jest podróż Jaksy do Jerozolimy, lokalizacja klasztorów bożogrobców na mapie	PP I etap, cz. IV, p. 3, pp. 1–3
5.	Cały film, a w szczególności prezentacja drzwi gnieźnieńskich, bazylika <i>Anastasis</i> , kościół i klasztor w Miechowie, kościół i opactwo na Świętym Krzyżu	PP I etap, cz. V, p. 1, pp. 1 oraz p. 3, pp. 1
6.	Cały film	PP I etap, cz. VI, p.1, pp. 3, cz. VIII, p.1, pp. 7 oraz p. 5, pp. 1
7.	Cały film	PP II etap 4–6, język polski, cz. I, p. 2, pp. 2–5, 7–13; cz. II, p. 2, pp. 1–4, 6–7, cz. III, p. 1, pp. 1–4; cz. IV, pp. 3, 7–9
8.	Cały film	PP II etap 7–8, język polski, cz. I, p. 2, pp. 2–3, 6–7
9.	Cały film	PP, II etap, muzyka, cz. I, p. 4, pp. 1, 3, cz. II, p. 4, pp. 1–2, 4, cz. III, pp. 6–9
10.	Cały film, a szczególnie ikonografia, zdjęcia, obrazy wykorzystane w filmie	PP, II etap, plastyka, cz. I, cz. III, pp. 4–7
11.	Część pierwsza filmu	PP, II etap 4, historia, cz. I, p. 2, cz. II, p. 2, cz. IV, p. 1–4
12.	Cały film	PP, II etap 4, historia, treści dodatkowe, p. 4
13.	Część druga filmu, pokazująca wyprawę krzyżową Jaksy z Miechowa	PP, II etap 5–8, historia, cz. III, p. 4
14.	Części 1–4 filmu	PP, II etap 5–8, historia, cz. IV, p. 1, 4.
15.	Część pierwsza filmu – przyjęcie chrztu przez Mieszka I i jego dwór	PP, II etap 5–8, historia, cz. V, p. 2
16.	Rola miejsc kultu w zjednoczeniu Polski – część trzecia i czwarta filmu	PP, II etap 5–8, historia, cz. VI, p. 5

Lp.	Wydarzenie/zagadnienie/treści przedstawione w filmie	Odniesienie do wymagań szczegółowych PP
17.	Część czwarta przedstawiająca pielgrzymkę króla Władysława Jagiełły przed wielką wojną z zakonem krzyżackim	PP, II etap 5–8, historia, cz. VII, p. 6
18.	Część czwarta pokazująca Kalwarię Zebrzydowską – ważny element kultury baroku	PP, II etap 5–8, historia, cz. XI, p. 6
19.	Mapa z lokalizacją fundacji i klasztorów bożogrobców	PP, II etap, geografia, cz. I, p. 3
20.	Sceny z Jerozolimy w części drugiej i piątej	PP, II etap, geografia, cz. VI, p. 3
21.	Cały film	PP, III etap, język polski, zp., cz. I, p. 2, pp. 1–2, 6–7, cz. IV, pp. 9
22.	Cały film, ze szczególnym uwzględnieniem fragmentów ukazujących architekturę (część druga i trzecia filmu)	PP, III etap, język polski, zr., cz. I, p. 2, pp. 4–5
23.	Część druga filmu, pokazująca wyprawę krzyżową Jaksy z Miechowa	PP, III etap, historia, zp., cz. IV, p. 2
24.	Część pierwsza filmu – przyjęcie chrztu przez Mieszka I i jego dwór	PP, III etap, historia, zp., cz. IX, p. 1
25.	Rola miejsc kultu w zjednoczeniu Polski – część trzecia i czwarta filmu	PP, III etap, historia, zp., cz. X, p. 4
26.	Część czwarta przedstawiająca pielgrzymkę króla Władysława Jagiełły przed wielką wojną z zakonem krzyżackim	PP, III etap, historia, zp., cz. XII, p. 4
27.	Cały film ukazujący wyjątkową rolę chrześcijaństwa jako jednego z czynników kulturotwórczych	PP, III etap, historia, zp., cz. XIII,
28.	Część czwarta prezentująca Kalwarię Zebrzydowską – ważny element kultury baroku	PP, III etap, historia, zp., cz. XXIII, p. 4, zr., cz. XXIII, p. 3
29.	Części od drugiej do piątej ukazujące rolę zakonów w średniowieczu	PP, III etap, historia, zr., cz. VII, p. 2
30.	Cały film	PP, III etap, historia, zr., cz. XIII, p. 2–3
31.	Mapy wykorzystane w filmie	PP, III etap, geografia, zp., cz. I, p. 3
32.	Cały film	PP, III etap, muzyka, zp., cz. II, p. 1–3
33.	Cały film	PP, III etap, plastyka, zp., cz. I, p. 1–4, 6, cz. IV, p. 1–3, 6
34.	Cały film ze szczególnym uwzględnieniem dzieł sztuki	PP, III etap, historia sztuki, zr., cz. I, p. 1–5, 7–8

KOMENTARZ METODYCZNY I SCENARIUSZE PROJEKTÓW INTERDYSCYPLINARNYCH

Film *O chrześcijańskich korzeniach Polski* jest bogatym informacyjnie środkiem dydaktycznym do wykorzystania na lekcjach w szkole na wszystkich trzech etapach edukacyjnych. Oczywiście jest jednak to, że metody pracy z filmem będą się znacznie różniły w zależności od wieku odbiorców. Treści, które uczniowie ze szkoły podstawowej przyjmą jako ważne informacje poszerzające ich wiedzę, w szkole ponadpodstawowej zainspirują do pogłębienia wiedzy i refleksji nad tematem. Do wykorzystania filmu na lekcji nie są potrzebne szczególne warunki – jedynie komputer z połączeniem do internetu oraz rzutnik.

I ETAP EDUKACYJNY

I etap edukacyjny charakteryzuje się tym, że treści nauczania realizowane są głównie w ramach nauczania zintegrowanego z wyodrębnieniem ścieżki polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej i innych. Dlatego też wykorzystanie filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski* służyć może do realizowania interdyscyplinarnych treści. Punktem wyjściowym do pracy z filmem może być **pogadanka**. Nauczyciel dzięki właściwie zadanyim pytaniom może skierować uwagę uczniów na ważne momenty i postaci, takie jak: Mieszko I, św. Wojciech i inni męczennicy, Jaksza, bożogrobcy, król Władysław Łokietek i Władysław Jagiełło. Może także zadawać pytania odnoszące się do muzyki – jakie uczucia i skojarzenia wzbudza ona w młodych odbiorcach. Pogadanka może służyć omówieniu na wrażenia estetyczne – generowanych przez barwy i obrazy. Po projekcji można polecić uczniom narysowanie własnej wizji jednego z wydarzeń przedstawionych w filmie.

Kolejną metodą może być **aktywne oglądanie filmu z wykorzystaniem kart pracy**. Mogą się tam znaleźć pytania odnoszące się do materiału ikonograficznego, np. elementów charakterystycznych dla architektury romańskiej i gotyckiej, które uczeń ma dostrzec na filmie, a w swej karcie zaznaczyć te z nich, które zauważył. Zastosowanie tej metody jest świetną okazją do wprowadzenia pracy z mapą. W filmie zostały przedstawione mapy przedstawiające m. in. drogę Jaksy do Ziemi Świętej. Analiza tej mapy pozwoli dzieciom na ćwiczenie wyobraźni przestrzennej, użycia pojęć daleko – blisko, określania kierunków na mapie. Na karcie ucznia może być ukazana mapa konturowa z naniesionymi podstawowymi punktami – takimi jak: Jerozolima, Miechów, miejsce zamieszkania ucznia i np. Warszawa. Uczniowie, wyznaczając drogę, jaką przebył Jaksza, oraz drogę ze swojego miejsca zamieszkania do Warszawy, mogą sobie uzmysłwić, jak daleką podróż odbył bohater. Motyw pielgrzymki można wykorzystać w rozmowie z uczniami na temat sposobów podróżowania dawniej i dziś, do czego również można przygotować odpowiednią kartę pracy – gdzie znajdą się ilustracje przedstawiające różne środki transportu.

Lubianą przez uczniów metodą jest drama. Film może stać się świetną inspiracją do tworzenia scenek. Wykorzystując Quiz, nauczyciel może wybrać 5–6 najważniejszych wątków filmu – np. chrzest Mieszka I, misja Wojciecha, pielgrzymka Jaksy, budowa klasztoru w Miechowie, różne zajęcia i prace zakonników, modlitwa króla Władysława Jagiełły na Świętym Krzyżu przed bitwą pod Grunwaldem – a następnie podzielić uczniów na tyle samo grup. Każda z grup w tajemnicy przed pozostałą częścią klasy ma za zadanie przygotować scenkę obrazującą motyw z filmu wskazany przez nauczyciela, a następnie zaprezentować ją przed klasą. Zadaniem pozostałych uczniów będzie odgadnięcie, o którą ze scen chodzi, a także odpowiedź na pytanie, dlaczego to wydarzenie jest ważne dla chrześcijańskich korzeni Polski.

Film jest też dobrym punktem wyjścia do realizacji projektów klasowych. Propozycje tematów i sposoby ich realizacji zamieszczone są poniżej.

PROJEKT I – MALI ARCHITEKCI

Regulamin projektu:

1. Projekt jest przeznaczony do realizowania przez uczniów z klas I–III szkoły podstawowej.
2. Działania projektowe są realizowane w grupach 3–4-osobowych.
3. Wychowawca/nauczyciel przedmiotu dzieli klasę na grupy.
4. Członkowie grup wybierają różne zabytki architektoniczne.
5. Uczniowie wchodzący w skład grupy mogą współpracować:
 - w domu po zakończonych lekcjach;
 - w domu online;
 - w trakcie lekcji, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela (np. jeden dzień w tygodniu), po wcześniejszym przygotowaniu się w domu do zaplanowanej pracy.
6. Nauczyciel/wychowawca jest opiekunem projektu i wspiera swych uczniów pod względem merytorycznym i technicznym.
7. Efekty pracy zostają zademonstrowane w szkole przed innymi uczniami, nauczycielami i rodzicami.
8. Ocenie podlega praca każdego członka zespołu z osobna, oceny poszczególnych członków zespołu mogą się różnić. Jednym z elementów oceny będzie ocena koleżeńska.
9. Projekt może być realizowany również przez uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Nauczyciel jako koordynator projektu powinien dostosować formy i metody pracy do ich potrzeb zgodnie z dyspozycjami zawartymi w orzeczeniach lub opiniach. Dzieci niedosłyszące powinny mieć dostosowany do ich potrzeb poziom dźwięku w trakcie oglądania filmu. Dzieci z zespołem Aspergera powinny otrzymać jasno sformułowane polecenia, a przydział do grupy projektowej należy przemyśleć tak, aby stworzyć im bezpieczną przestrzeń do pracy. Dzieci z zaburzeniami ruchowymi, którym trudno będzie wykonywać manualne zadania, powinny mieć przydzielone inne zadania w obrębie grupy – np. układanie elementów w przestrzeni, zapraszanie gości, prace porządkowe i inne.

Przewidywany czas trwania projektu: 2 miesiące (8 godzin).

Cele projektu:

1. Wybranie przez każdą z grup po obejrzeniu filmu jednej z budowli zaprezentowanych w fabule i wykonanie jej modelu przestrzennego.
2. Stworzenie krótkiego opisu zaprezentowanej budowli.
3. Przygotowanie wystawy szkolnej eksponującej powstałe budowle.
4. Ćwiczenie u uczniów wyobraźni przestrzennej.
5. Utrwalenie wiedzy związanej z życiem w średniowieczu, architekturą średniowiecza.

6. Ćwiczenie motoryki małej poprzez wykonywanie modelu przestrzennego.
7. Ćwiczenie umiejętności współpracy w grupie.

Treści kształcenia realizowane w projekcie: w zakresie edukacji polonistycznej – umiejętność uważnego słuchania nauczyciela i innych uczniów, analizy i wykonywania poleceń, umiejętność poprawnego wypowiedzania się, umiejętność poprawnego pisania i formułowania zdań; w zakresie edukacji matematycznej – ćwiczenie umiejętności rozumienia stosunków przestrzennych i cech wielkościowych oraz rozpoznawania – w naturalnym otoczeniu i na rysunkach – figur geometrycznych; w zakresie edukacji historycznej – budowanie świadomości tradycji, sięgania do korzeni, umiejętność rozpoznawania podstawowych cech stylów architektonicznych typowych dla średniowiecza. W zakresie edukacji plastycznej i technicznej ćwiczenie umiejętności organizacji pracy, wyobraźni przestrzennej i kreatywności.

Odbiorcami tego projektu mogą być uczniowie, nauczyciele i rodzice uczniów z danej szkoły, jeżeli wystawa z pracami wykonanymi przez uczniów zostanie zaprezentowana na holu lub korytarzu. Wystawa może posłużyć uświetnieniu obchodów ważnego dla społeczności święta – np. święta szkoły. Jeżeli szkoła prowadzi współpracę z lokalnym domem kultury – taka wystawa może zostać udostępniona szerszemu odbiorcy w lokalnej społeczności. Podczas eksponowania modeli ważne jest, aby każdy był opatrzony opisem sporządzonym przez grupę projektową oraz metryczką zawierającą informację o autorach modelu. Wystawę może otwierać krótki wstęp opisujący prace i grupy, które przygotowywały modele, sporządzony przez opiekuna projektu, oprawiony w ramę i umieszczony np. na sztaludze. Dopelnienie wystawy stanowić może projekcja w tle filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*.

Formy, metody i sposób realizacji projektu

Tabela 2. Formy, metody i sposób realizacji projektu I.I

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
1.	Wprowadzenie do projektu; obejrzenie filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i>	1 godzina	Oglądają film	Wdraża uczniów do działań projektowych, wyjaśnia cele projektu.
2.	Podział na grupy; wybranie tematu projektu – zabytku, którego model grupa przygotowuje	W kolejnym tygodniu 1 godzina	Grupowo wybierają zabytek	Dokonuje podziału uczniów na grupy, pomaga w dokonaniu wyboru zabytku.

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
3.	Przygotowanie merytoryczne do realizacji projektu	2–3 godziny w kolejnym tygodniu lub jeden dzień w przypadku zorganizowania wycieczki	Gromadzą wiedzę potrzebną do realizacji projektu.	Przybliża uczniom cechy architektury średniowiecznej – romańskiej i gotyckiej w formie prezentacji multimedialnej lub poprzez zaprezentowanie albumów z przykładami budowli. W czasie lekcji może wykorzystać karty pracy przeznaczone do ćwiczenia umiejętności rozpoznawania stylów architektonicznych. Na taką lekcję może zaprosić specjalistę – historyka sztuki lub architekta. Jeżeli nauczyciel ma taką możliwość, może również zrealizować ten punkt w ramach wycieczki do muzeum, prezentującego zabytki średniowieczne lub kościoła czy zamku posiadającego cechy nanego stylu.
4.	Techniczne przygotowanie się do realizacji projektu.	1 tydzień	Podjąwszy decyzję dotyczącą techniki wykonania pracy projektowej – sklejanie pudełek, tektura, brystol, plastik – i zgromadzenia potrzebnych materiałów.	Wspiera uczniów.
5.	Realizacja projektu	1–2 tygodnie	Konstruują bryłę kościoła; przygotowują krótki opis zawierający informacje o budynku: nazwę zabytku, datę lub wiek powstania, styl architektoniczny, w którym został wybudowany; przygotowują metryczki/ tabliczki prezentujące skład grupy projektowej.	Przygotowuje krótki opis projektu, wspiera uczniów.

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
6.	Przygotowanie wystawy, otwarcie wystawy	1 tydzień	Przygotowują miejsce na wystawę i organizują wystawę, opracowują zaproszenia dla dyrekcji i koleżanek i kolegów (ewentualnie plakat informujący o otwarciu wystawy).	Przygotowuje wystawę, wspiera uczniów.

Realizacja projektu jest dobrym pretekstem, aby z realizacją podstawy programowej wyjść poza mury szkoły albo nawiązać kontakt ze specjalistami w danej dziedzinie. Lekcje muzealne, zwiedzanie galerii czy zabytkowych wnętrz to świetny punkt wyjścia do działań projektowych – w szczególności wizyta w Muzeum Narodowym w Warszawie na wystawie sztuki średniowiecznej czy zwiedzanie lokalnego zabytku wzniesionego w stylu romańskim lub gotyckim powodują „doświadczenie historii na żywo”. Spotkanie z ekspertem, w tym wypadku z architektem lub historykiem sztuki, który scharakteryzuje style średniowieczne i wskaże ich najważniejsze cechy, będzie z pewnością ciekawym doświadczeniem dla małych architektów.

Ocena projektu

Zakończenie projektu jest trudnym etapem, gdyż pracę indywidualną ucznia i jego grupy należy ocenić. Kryteria oceny warto przedstawić uczniom przed rozpoczęciem projektu, aby wiedzieli, na co nauczyciel będzie zwracać uwagę w szczególny sposób. Oceny można dokonać w dwojaki sposób – opisowo lub poprzez przyznanie punktów. W ocenianiu warto zwrócić uwagę na: umiejętność współpracy w grupie, kreatywność, estetykę wykonania pracy, samodzielność, terminowość w realizacji poszczególnych etapów. Ważnym elementem oceny powinna być również ocena koleżeńska. Można przygotować tabelkę, w której członkowie zespołu będą mogli ocenić każdego członka. Wzór przedstawiono poniżej.

Tabela 3. Ocena koleżeńska Jasia Kowalskiego I.I

	Czy był/a zaangażowany/a w pracę? (liczba punktów: 1–5)	Czy był/a koleżeński/ka? (liczba punktów: 1–5)
Marysia Iksińska		
Ania Igrekowska		
Zbyszek Zetkowski		
W sumie		

Efekty, jakie chcemy osiągnąć przez pracę projektową z uczniami, to: pogłębienie wiedzy na badany temat, integracja klasowa, rozwój kreatywności i samodzielności. Stworzenie wystawy i publiczna prezentacja pracy, uzyskanie dobrej oceny oraz pochwały rówieśników czy dyrekcji szkoły bardzo wzmacniają poczucie własnej wartości uczniów i motywują ich do podejmowania dalszych wysiłków.

PROJEKT II – I TY MOŻESZ ZROBIĆ TEATR

Regulamin projektu:

1. Projekt jest przeznaczony do realizowania przez uczniów z klas I–III szkoły podstawowej.
2. Poszczególne zadania realizowane są w grupach 3–4-osobowych.
3. Wychowawca/nauczyciel przedmiotu dokonuje podziału klasy na grupy, uwzględniając predyspozycje i chęci uczniów.
4. Każda grupa jest odpowiedzialna za inną część projektu (przygotowanie kukiełek, scenariusza, scenografii, nauczenie się roli i odegranie jej przed publicznością, oprawa reklamująca przedstawienie).
5. Uczniowie wchodzący w skład grupy mogą współpracować:
 - w domu po zakończonych lekcjach;
 - w domu online;
 - w trakcie lekcji, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela (np. jeden dzień w tygodniu), po wcześniejszym przygotowaniu się w domu do zaplanowanej pracy.
6. Nauczyciel/wychowawca jest opiekunem projektu i wspiera swych uczniów pod względem merytorycznym oraz technicznym.
7. Efekty pracy zostają zademonstrowane w szkole przed innymi uczniami, nauczycielami i rodzicami.
8. Oceniana jest praca każdego członka zespołu z osobna, oceny poszczególnych członków zespołu mogą się różnić. Jednym z elementów oceny będzie ocena koleżeńska.
9. Projekt może być realizowany również przez uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Nauczyciel jako koordynator projektu powinien dostosować formy i metody pracy do ich potrzeb zgodnie z dyspozycjami zawartymi w orzeczeniach i opiniach. Dzieci niedosłyszące powinny mieć dostosowany do ich potrzeb poziom dźwięku w trakcie oglądania filmu. Dzieci z zespołem Aspergera powinny otrzymać jasno sformułowane polecenia, a przydział do grupy projektowej należy przemyśleć tak, aby stworzyć im bezpieczną przestrzeń do pracy. Dzieci z zaburzeniami ruchowymi, którym trudno będzie wykonywać manualne zadania, powinny dostać odrębne zadania w obrębie grupy – np. gra aktorska, zapraszanie gości, prace porządkowe i inne.

Przewidywany czas trwania projektu: ok. 1 miesiąc.

Cele projektu:

1. Wybranie przez każdą z grup po obejrzeniu filmu jednej z przedstawionych historii – np. przyjęcie chrztu przez Mieszka I, misja Wojciecha do Prusów czy pielgrzymka Jakśy do Ziemi Świętej – i stworzenie na jej podstawie przedstawienia w teatryku kukielkowym.

2. Utrwalenie wiedzy na temat życia w średniowieczu i architektury średniowiecza.
3. Doskonalenie motoryki małej – poprzez wykonywanie kukiełek, scenografii.
4. Rozwój kompetencji w zakresie współpracy w grupie.
5. Ćwiczenie pamięci, a także umiejętności pisania oraz tworzenia prostych form tekstowych i graficznych przy pomocy komputera – poprzez przygotowanie zaproszeń i plakatów.

Treści kształcenia realizowane w projekcie: w zakresie edukacji polonistycznej – umiejętność uważnego słuchania nauczyciela i innych uczniów, analizy i wykonywania poleceń, umiejętność poprawnego wypowiedziania się, umiejętność poprawnego pisania i formułowania zdań; w zakresie edukacji historycznej – budowanie świadomości tradycji, sięgania do korzeni; w zakresie edukacji plastycznej i technicznej – ćwiczenie umiejętności organizacji pracy, wyobraźni przestrzennej i kreatywności; w zakresie edukacji informatycznej – ćwiczenie podstawowych umiejętności wykorzystywania komputera do wykonywania plakatów, zaproszeń.

Odbiorcami projektu mogą być uczniowie, nauczyciele i rodzice uczniów z danej szkoły, którzy przyjdą obejrzeć przedstawienie. Jeżeli szkoła współpracuje z lokalnym domem kultury bądź biblioteką, to warto wystawić przedstawienie dla szerszej publiczności – np. z lokalnych przedszkoli.

Formy, metody i sposób realizacji projektu

Tabela 4. Formy, metody i sposób realizacji projektu I.II

Lp.	Zadanie	Czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
1.	Wprowadzenie do projektu; obejrzenie filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i> ; wybór historii, która zostanie przedstawiona w teatryku	2 godziny	Oglądają film.	Wdraża uczniów do realizacji projektu, wyjaśnia cele; wspólnie z uczniami ustala podstawowe wydarzenia, które zostaną przedstawione w teatryku, liczbę bohaterów, scen – to ułatwi pracę w grupach.

Lp.	Zadanie	Czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
2.	Podział na grupy i przydział zadań	1 godzina	Planują działania grupowe.	Dokonuje podziału na grupy i przydziela zadania takim grupom jak: grupa aktorska, grupa odpowiedzialna za przygotowanie kukiełek i muzyki, grupa odpowiedzialna za przygotowanie sceny i światła, grupa odpowiedzialna za przygotowanie scenariusza, grupa odpowiedzialna za przygotowanie afiszy teatralnych i zaproszeń dla wybranych gości specjalnych – w tym rodziców.
3.	Przygotowanie przedstawienia	2–3 tygodnie	Każda grupa pracuje nad swoim zadaniem. Grupa przedstawiająca rozpoczyna pracę najpóźniej i musi pracować dłużej. W trakcie prób osoby przygotowujące wcześniej kukielki i scenografię odpowiadają za muzykę i światło.	Pomaga uczniom w pracy i koordynuje realizację projektu.
4.	Premiera	1 godzina	Osoby przygotowujące zaproszenia i afisze są odpowiedzialne przed premierą za promocję przedstawienia oraz zaproszenie gości (każdy uczeń zaprasza również swoich rodziców). Grupa aktorów, grupa muzyczna i oświetleniowa prezentują efekty swych przygotowań w dniu premiery.	Po zakończeniu spektaklu opowiada o projekcie oraz inspiracji filmem <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i> , podkreśla zaangażowanie wszystkich zespołów.

Realizacja projektu jest dobrą okazją, aby treści podstawy programowej omawiać poza murami szkoły. Można nawiązać kontakt ze specjalistami w danej dziedzinie lub wyjść do muzeum, którego ekspozycja nawiązuje do tematyki projektu. W tym wypadku warto odwiedzić, jeżeli są takie możliwości, np. Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie. Warto zaprosić eksperta w dziedzinie, którą zgłębiemy – np. aktora z teatru kukiełkowego albo historyka specjalizującego się w kulturze średniowiecza. Jeżeli spotkania nie uda się zrealizować na żywo, można spróbować w postaci online.

Ocena projektu

Zakończenie projektu to moment podsumowania i oceny. Zgodnie regulaminem oceniamy pracę indywidualną ucznia i jego grupy. Kryteria oceny warto przedstawić uczniom przed rozpoczęciem projektu, aby wiedzieli, na co nauczyciel będzie zwracać uwagę w szczególności. Oceny można dokonać w dwojaki sposób – opisowo, lub poprzez przyznanie punktów. W ocenianiu warto zwrócić uwagę na: umiejętność współpracy w grupie, kreatywność, estetykę wykonania pracy, samodzielność, terminowość w realizacji poszczególnych etapów. Ważnym elementem oceny powinna być również ocena koleżeńska. Można przygotować tabelkę, w której każdy z członków zespołu będzie mógł ocenić pozostałych.

Tabela 5. Ocena koleżeńska Jasia Kowalskiego I.II

	Czy był/a zaangażowany/a w pracę? (liczba punktów: 1–5)	Czy był/a koleżeński/ka? (liczba punktów: 1–5)
Marysia Iksińska		
Ania Igrekowska		
Zbyszek Zetkowski		
W sumie		

Efekt, jaki chcemy osiągnąć poprzez pracę projektową z uczniami, to pogłębienie ich wiedzy na badany temat, integracja klasy, ćwiczenie kreatywności i samodzielności. Stworzenie przedstawienia kukiełkowego, występ na scenie, uzyskanie dobrej oceny i pochwały rówieśników czy dyrekcji szkoły bardzo wzmacniają poczucie własnej wartości uczniów i motywują ich do podejmowania dalszych wysiłków.

II ETAP EDUKACYJNY

Na II etapie edukacyjnym treści ogólne i szczegółowe podstawy programowej realizowane są na zajęciach poszczególnych przedmiotów. Proponujemy, aby film był wykorzystywany jako środek dydaktyczny na lekcjach języka polskiego, historii, muzyki, plastyki, a także matematyki i geografii podczas realizowania projektu interdyscyplinarnego.

Na zajęciach **języka polskiego** warto potraktować film jako całość i przeanalizować go jako tekst kultury. Uczniowie po projekcji mogą wraz z nauczycielem dokonać **analizy całości** – treści, dialogów, ocenić współgranie obrazu, muzyki oraz tekstu. Wskazane jest również przeprowadzenie analizy poszczególnych dzieł wykorzystanych w filmie – np. drzwi gnieźnieńskich, ikon przedstawiających świętych. Kolejnym etapem może być przeprowadzenie **dyskusji** na temat roli muzyki, obrazów i innych elementów w odbiorze filmu.

Na tym etapie edukacyjnym **drama** okazuje się świetną metodą dydaktyczną. Wymaga ona pracy w grupach – nauczyciel może sam dokonać podziału lub zdać się na decyzje uczniów, co zależy od dojrzałości zespołu klasowego. Uczniowie za pomocą różnych technik teatralnych – pantomimy, gry cieni, musicalu i innych – mogą przedstawić sceny, które według nich najsilniej wpłynęły na ukształtowanie się kultury chrześcijańskiej w Polsce. W wyniku zastosowania tej metody uczniowie utrwalają znajomość poszczególnych technik teatralnej ekspresji, ale również dzięki dyskusji wewnątrz grupy uczą się trafnego dobierania argumentów, dokonują wyboru najważniejszego w ich odczuciu wydarzenia. Dalszym etapem lekcji z wykorzystaniem dramy może być dyskusja w klasie na temat dokonanych wyborów. Każda z grup musi uargumentować swój wybór.

Zajęcia oparte na omówieniu filmu dają również szansę ćwiczenia umiejętności **tworzenia niektórych form pisanych** – np. recenzji.

Na lekcjach **plastyki i muzyki** po obejrzeniu filmu można przeprowadzić **dyskusję** na temat roli muzyki, koloru światła, zdjęć w filmie. Można także zaproponować uczniom wykonanie pracy plastycznej zainspirowanej filmem.

Film obfituje w zdjęcia obrazów, rzeźb oraz budowli romańskich i gotyckich, dlatego może być świetnym materiałem ćwiczeniowym do zastosowania podczas zajęć plastyki i historii, w celu dokonania **analizy** tych stylów w sztuce, wskazania ich najważniejszych cech i ukazania ich na realnych przykładach.

Na zajęciach **historii** film jako środek dydaktyczny może być wykorzystany, zgodnie z zapisem PP, w klasie V oraz IV. Treści wpisujące się w tematykę lekcyjną to przede wszystkim: przyjęcie chrztu przez Mieszka I i jego dwór, wyprawy krzyżowe, rola Kościoła, a w szczególności zakonów, w średniowiecznej Polsce, hierarchia społeczna i kultura w średniowieczu.

Warto zaproponować uczniom **aktywne oglądanie** z wykorzystaniem przygotowanej wcześniej **karty pracy**, na której mogą znaleźć się pytania dotyczące przyczyn i skutków omawianych wydarzeń, zadania z materiałem ikonograficznym i pytaniami dotyczącymi architektury i malarstwa, z mapami ukazującymi średniowieczny, znany Europejczykom świat – z prośbą o zaznaczenie np. trasy pielgrzymki Jaksy, Królestwa Jerozolimskiego, Imperium Tureckiego, Poznania, Gniezna, Lednicy, Miechowa, Świętego Krzyża, ziem Prusów.

Zebrane w czasie oglądania filmu informacje mogą posłużyć podczas **dyskusji** – np. na temat wagi przedstawionych wydarzeń dla państwa Piastów oraz znaczenia chrześcijaństwa, świętych patronów i instytucji Kościoła czy roli sztuki w społeczeństwie średniowiecznym.

Zagadnienia przedstawione w filmie – takie jak np. przyjęcie chrztu czy pielgrzymka Jaksy do Ziemi Świętej – można też przeanalizować za pomocą metody **drzewa decyzyjnego** lub **analizy SWOT** (ang. *strengths* – silne strony, *weaknesses* – słabe strony, *opportunities* – szanse, okazje i *threats* – zagrożenia).

Na zajęciach historii, podobnie jak na lekcjach języka polskiego, bardzo ciekawe może okazać się zastosowanie **dramy**, która ćwiczy u uczniów pracę w grupie, budowanie dobrej argumentacji oraz kreatywność i ekspresję.

Na drugim etapie edukacyjnym film stanowi dobry punkt wyjścia i inspirację do realizowania interdyscyplinarnych projektów klasowych. Propozycje tematów i sposoby ich realizacji wskazano poniżej.

PROJEKT I – W ŚREDNIOWIECZNYCH CZASACH

Regulamin projektu:

1. Projekt jest przeznaczony do realizowania przez uczniów klas IV–VIII szkoły podstawowej.
2. Działania powinny być realizowane w grupach 3–4-osobowych.
3. Nauczyciel przedmiotu, który jest jednocześnie koordynatorem projektu, dzieli klasę na grupy.
4. Każda z grup otrzymuje inne zadanie do wykonania.
5. Tematy prac dla poszczególnych grup przydziela bądź akceptuje nauczyciel koordynujący, uwzględniając predyspozycje i możliwości uczniów.
6. Uczniowie wchodzący w skład grupy mogą współpracować:
 - w domu po zakończonych lekcjach;
 - w domu online;
 - w trakcie lekcji, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela (np. jeden dzień w tygodniu), po wcześniejszym przygotowaniu się w domu do zaplanowanej pracy.
7. Nauczyciel przedmiotowy jest koordynatorem projektu, współpracuje z innymi nauczycielami uczącymi przedmiotów, których wiedza i umiejętności zostaną wykorzystane podczas realizacji projektu, oraz wspiera swych uczniów pod względem merytorycznym i technicznym.
8. Efekty pracy zostają zademonstrowane w szkole przed innymi uczniami, nauczycielami i rodzicami.
9. Ocenie podlega praca każdego członka zespołu z osobna, oceny poszczególnych członków zespołu mogą się różnić. Jeden z elementów oceny stanowi ocena koleżeńska. Na początku pracy koordynator ustala z grupą, z jakiego przedmiotu zostanie wystawiona ocena.
10. Projekt może być realizowany również przez uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Nauczyciel jako koordynator projektu powinien dostosować formy i metody pracy do ich potrzeb, zgodnie z dyspozycjami zawartymi w orzeczeniach i opiniach. Dzieci niedosłyszące powinny mieć dostosowany do ich potrzeb poziom dźwięku w trakcie oglądania filmu. Dzieci z zespołem Aspergera powinny otrzymać jasno sformułowane polecenia, najlepiej spisane w formie kontraktu, a przydział do grupy projektowej należy przemyśleć tak, aby stworzyć im bezpieczną przestrzeń do pracy. Dzieci z zaburzeniami ruchowymi, którym trudno będzie wykonywać manualne zadania, powinny zostać przydzielone do grupy, której zadania nie są związane z wykonywaniem prac plastycznych. Dzieci z mutyzmem również powinny trafić do grupy pozwalającej im wykonywać działania związane z projektem bez konieczności werbalnej komunikacji.

Przewidywany czas trwania projektu: 2 miesiące.

Cele projektu:

1. Po obejrzeniu filmu wybór jednej z budowli zaprezentowanych w fabule i wykonanie jej modelu przestrzennego z zastosowaniem skali.
2. Stworzenie opisu zaprezentowanej budowli, omawiającego jej szczegóły architektoniczne i prezentującego fundatorów.
3. Zebranie informacji na temat roli Kościoła, klasztorów i zakonników w średniowiecznej Polsce oraz przedstawienie wiedzy w ciekawy sposób, z zastosowaniem nowoczesnych technologii.
4. Zebranie informacji z zakresu współczesnej wiedzy na temat chrześcijańskich korzeni Polski.
5. Porównanie pielgrzymowania w dawnych czasach z dzisiejszymi podróżami.
6. Przygotowanie konferencji szkolnej połączonej z wystawą, podczas której zostaną zaprezentowane efekty pracy.
7. Przygotowanie promocji wydarzenia w szkole.
8. Utrwalenie wiedzy związanej z życiem w średniowieczu, architekturą średniowiecza.
9. Ćwiczenie umiejętności z zakresu współpracy w grupie.
10. Rozwijanie umiejętności prowadzenia wystąpień publicznych i prezentowania efektów swojej pracy.

Proponowany projekt ma charakter interdyscyplinarny – łączy i utrwała wiedzę oraz umiejętności z zakresu różnych przedmiotów – języka polskiego, matematyki, historii, wiedzy o społeczeństwie, geografii, oraz informatyki.

W zakresie **języka polskiego** uczniowie ćwiczą umiejętność pisania, mówienia i przygotowywania wystąpień publicznych, wykorzystywania elementów retoryki a także poprawność językową. W zakresie **matematyki** uczniowie utrwalają posługiwanie się pojęciem skali – celem działań jest zbudowanie modeli w pomniejszeniu. W odniesieniu do **historii** pogłębiają wiedzę dotyczącą średniowiecza – na rzeczywistych przykładach uczą się rozpoznawać budynki powstałe w stylu romańskim i gotyckim, analizują i wyciągają wnioski dotyczące roli Kościoła w średniowieczu, dokonują analizy map i porównują życie dawniej i dziś. W kontekście **wiedzy o społeczeństwie** uczą się zbierać informacje w postaci ankiet czy sondy ulicznej, dokonywać ich analizy i w graficzny sposób przedstawiać wyniki badań odbiorcom. Wiedza i umiejętności z zakresu **geografii** niezbędne są, aby dokonać porównania sposobów podróżowania w średniowieczu i dziś. Umiejętności, wiedza i narzędzia **informatyczne** zostają wykorzystane do przygotowania materiałów promocyjnych – ulotek, plakatów, wpisów w mediach społecznościowych.

Odbiorcami tego projektu mogą być uczniowie, nauczyciele i rodzice uczniów z danej szkoły. Na przedstawienie efektów działań w postaci referatów poszczególnych grup, należy zarezerwować około dwie godziny lekcyjne. Trzeba przygotować odpowiednio dużą salę, gdzie wydzielili się miejsca dla widowni i prelegentów. Warto zadbać

o odpowiednie wprowadzenie połączone z pokazem filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*, a następnie przejść do referatów i obejrzenia wystawy, na której zostaną zaprezentowane modele budynków.

Formy, metody i sposób realizacji projektu

Tabela 6. Formy, metody i sposób realizacji projektu II.I

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
1.	Wprowadzenie do projektu; projekcja filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i>	1–2 godziny	Oglądają film.	Wdraża uczniów do działań projektowych, wyjaśnia cele. Prowadzi rozmowy z opiekunami merytorycznymi poszczególnych grup w zakresie: matematyki, historii, wiedzy o społeczeństwie, geografii, informatyki, języka polskiego.
2.	Podział na grupy; wybranie w ich obrębie tematu projektu spośród takich jak: <ul style="list-style-type: none"> – Przygotowanie modeli kościołów i ich opisów; – Prezentacja na temat roli Kościoła, klasztorów i zakonników w średniowiecznej Polsce; – Współczesna znajomość polskich korzeni; – Pielgrzymowanie w średniowieczu a dzisiejsze podróże; – promocja wydarzenia. 	W kolejnym tygodniu 1 godzina	Grupowo wybierają zadanie, opracowują wstępny plan działania.	Dokonuje podziału uczniów na grupy, pomaga im w dokonaniu wyboru zdania.

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
3.	Przygotowanie merytoryczne do realizacji projektu	2–3 godziny w kolejnym tygodniu lub jeden dzień w przypadku zorganizowania wycieczki	Gromadzą wiedzę potrzebną do realizacji projektu; konsultują swoje działania z opiekunami merytorycznymi projektu.	Nauczyciel koordynujący pomaga w spotkaniach z opiekunami merytorycznymi. Może zorganizować spotkanie z gościem – historykiem specjalizującym się w okresie średniowiecza. Może też zorganizować wycieczkę do muzeum prezentującego ekspozycję średniowieczną, lub zwiedzić z uczniami zabytek z tego okresu.
4.	Realizacja projektu	1–2 tygodnie	Wykonują zadania projektowe: makiety, opisy, prezentacje, zaproszenia.	Wspiera uczniów.
5.	Przygotowanie konferencji i wystawy	1 tydzień	Przygotowują miejsce na konferencję i wystawę.	Pomaga uczniom w przygotowaniu miejsca na konferencję i wystawę, koordynuje ich pracę.

Praca nad projektem to powód, aby z realizacją podstawy programowej wyjść poza mury szkoły, otworzyć się na współpracę z pracownikami muzeów lub innych instytucji, które również realizują działania dydaktyczne, pracując z dziećmi i młodzieżą. Lekcje muzealne, zwiedzanie muzeów czy zabytkowych wnętrz mogą stać się punktem wyjścia do realizacji projektu – np. wizyta w Muzeum Narodowym w Warszawie na wystawie sztuki średniowiecznej czy zwiedzanie lokalnego zabytku wzniesionego w stylu romańskim czy gotyckim służą doświadczeniu historii „na żywo” i inspirują uczniów do pracy.

Ocena projektu

Zakończenie projektu jest trudnym etapem, gdyż zarówno koordynator projektu, jak i opiekunowie merytoryczni muszą podsumować, a następnie ocenić pracę indywidualną ucznia oraz jego grupy. Kryteria oceny warto przedstawić uczniom przed rozpoczęciem projektu, aby wiedzieli, na co nauczyciel będzie zwracać uwagę w szczególny sposób. Oceny można dokonać dwójako – opisowo lub poprzez przyznanie punktów. Sumę punktów, można przeliczyć na procenty i zgodnie z tym wystawić ocenę sumującą z przedmiotu, którego treści dominowały w pracy danej grupy.

Oceniając, warto zwrócić uwagę na: umiejętność współpracy w grupie, kreatywność, estetykę wykonania pracy, samodzielność, terminowość w realizacji poszczególnych etapów. Ważny element oceny powinna stanowić ocena koleżeńska. Można przygotować tabelkę, w której każdy z członków zespołu będzie mógł ocenić pozostałych. Poniżej zamieszczono wzór tabeli.

Tabela 7. Ocena koleżeńska Jasia Kowalskiego II.I

	Czy był/a zaangażowany/a w pracę? (liczba punktów: 1–5)	Czy był/a koleżeński/ka? (liczba punktów: 1–5)
Marysia Iksińska		
Ania Igrekowska		
Zbyszek Zetkowski		
W sumie		

Efekt, jaki chcemy osiągnąć poprzez pracę projektową z uczniami, to ukazanie im, że w nauce przydają się umiejętności i wiedza zdobywane na zajęciach różnych przedmiotów w szkole, a także pogłębienie wiedzy na badany temat, integracja klasowa, ćwiczenie kreatywności i samodzielności. Prezentacja projektów na konferencji, stworzenie wystawy i jej zaprezentowanie oraz publiczne omówienie pracy, uzyskanie dobrej oceny i pochwały rówieśników czy dyrekcji szkoły, bardzo wzmacniają poczucie własnej wartości uczniów i motywują ich do podejmowania dalszych wysiłków.

PROJEKT II – JAKSA Z MIECHOWA – BOHATER ŚREDNIOWIECZA

Regulamin projektu:

1. Projekt jest przeznaczony do realizowania przez uczniów z klas IV–VIII szkoły podstawowej.
2. Poszczególne zadania realizowane są w grupach 3–4-osobowych.
3. Nauczyciel jako koordynator projektu dzieli klasę na grupy, uwzględniając predyspozycje i chęci uczniów.
4. Każda grupa odpowiada za inną część projektu (przygotowanie scenariusza, kostiumów, scenografii, grę aktorską, strategię reklamy przedstawienia).
5. Uczniowie wchodzący w skład grupy mogą współpracować:
 - w domu po zakończonych lekcjach;
 - w domu online;
 - w trakcie lekcji, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela (np. jeden dzień w tygodniu), po wcześniejszym przygotowaniu się w domu do zaplanowanej pracy.
6. Koordynator projektu jest opiekunem projektu i umożliwia spotkania poszczególnych grup projektowych z opiekunami merytorycznymi – nauczycielami języka polskiego, historii, techniki, informatyki.
7. Efekty pracy zostają zademonstrowane w szkole przed innymi uczniami, nauczycielami i rodzicami
8. Oceniana będzie praca każdego członka zespołu z osobna, oceny poszczególnych członków zespołu mogą się różnić. Jednym z elementów oceny będzie ocena koleżeńska.
9. Projekt może być realizowany również przez uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Nauczyciel jako koordynator projektu powinien dostosować formy i metody pracy do ich potrzeb, zgodnie z dyspozycjami zawartymi w orzeczeniach i opiniach. Dzieci niedosłyszące powinny mieć dostosowany do ich potrzeb poziom dźwięku w trakcie oglądania filmu. Dzieci z zespołem Aspergera powinny otrzymać jasno sformułowane polecenia, najlepiej spisane w formie kontraktu, a przydział do grupy projektowej należy przemyśleć tak, aby stworzyć im bezpieczną przestrzeń do pracy. Dzieci z zaburzeniami ruchowymi, którym trudno będzie wykonywać manualne zadania, powinny zostać przydzielone do grupy, której zadania nie są związane z wykonywaniem prac plastycznych – kostiumów, scenografii. Dzieci z mutyzmem również powinny trafić do grupy, w której będą realizować związane z projektem działania niewymagające komunikacji werbalnej.

Przewidywany czas trwania projektu: ok. 2 miesiące.

Cele projektu:

1. Po obejrzeniu filmu zapoznanie się z historią Jaksy z Miechowa i jego ważnej misji, napisanie scenariusza, a następnie wystawienie przedstawienia.
2. Utrwalenie wiedzy na temat życia w średniowieczu i architektury średniowiecza.
3. Przygotowanie scenografii, strojów, muzyki i światła jako ważnych elementów przedstawienia.
4. Ćwiczenie umiejętności współpracy w grupie.
5. Integracja klasy.
6. Ćwiczenie umiejętności wykorzystywania narzędzi IT w praktyce.

Proponowany projekt ma charakter interdyscyplinarny – łączy i utrwała wiedzę oraz umiejętności z zakresu różnych przedmiotów szkolnych – języka polskiego, historii, techniki oraz informatyki.

W zakresie **języka polskiego** uczniowie zapoznają się z różnymi formami literackimi, tworzą scenariusz przedstawienia. Ćwiczą umiejętność gry aktorskiej. W odniesieniu do **historii** zgłębiają wydarzenia związane z Jaksą z Miechowa i jego rolę w umacnianiu chrześcijaństwa w Polsce. Zapoznają się ze zjawiskami typowymi dla życia codziennego w średniowieczu, motywem pielgrzymowania, strojami z epoki. W kontekście **techniki** ćwiczą umiejętność rozpoznawania różnych materiałów, czytania schematów, szycia. Umiejętności, wiedza i narzędzia z zakresu **informatyki** znajdują praktyczne zastosowanie – podczas przygotowania materiałów promocyjnych: ulotek, plakatów, wpisów w mediach społecznościowych.

Odbiorcami projektu mogą być uczniowie, nauczyciele i rodzice uczniów z danej szkoły, którzy przyjdą obejrzeć przedstawienie. Jeżeli szkoła współpracuje z lokalnym domem kultury bądź biblioteką, to warto wystawić przedstawienie także dla szerszej publiczności – np. z lokalnych szkół i przedszkoli.

Formy, metody i sposób realizacji projektu

Tabela 8. Formy, metody i sposób realizacji projektu II.II

Lp.	Zadanie	Czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
1.	Wprowadzenie do projektu; obejrzenie filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i>	1 godzina	Oglądają film.	Wdraża uczniów do działań projektowych; wyjaśnia cele.

Lp.	Zadanie	Czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
2.	Podział na grupy i przydział zadań	1 godzina		Dokonuje podziału na grupy, przydzielając im zadania: grupa przygotowująca scenariusz i aktorska, grupa odpowiedzialna za przygotowanie kostiumów, grupa odpowiedzialna za przygotowanie scenografii, muzyki i światła, grupa odpowiedzialna za promocję.
3.	Przygotowanie przedstawienia	4 tygodnie	Każda grupa pracuje nad swoim zadaniem. Członkowie muszą wykazać się umiejętnością pracy wewnątrz grupy zadaniowej, ale również współpracy z innymi grupami.	Pomaga uczniom w pracy, koordynuje realizację projektu, umożliwia spotkania z opiekunami merytorycznymi projektu. Przygotowuje wprowadzenie dla publiczności poprzedzające pokaz filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i> .
4.	Premiera	1–2 godziny	Grupa odpowiedzialna za promocję, oświetlenie i muzykę ma za zadanie przygotować salę. W dniu premiery grupa aktorska, muzyczna i oświetleniowa prezentują efekty swojej pracy na scenie.	W ramach wprowadzenia po przywitaniu gości opisuje projekt, podkreśla inspirację działań uczniów płynącą z filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i> . Może nastąpić prezentacja filmu, a następnie przedstawienie.

Praca nad projektem jest dobrym pretekstem, aby z realizacją podstawy programowej wyjść poza mury szkoły, otworzyć się na współpracę z pracownikami muzeów lub innych instytucji, które również realizują działania dydaktyczne, pracując z dziećmi i młodzieżą. Warto zaprosić eksperta w dziedzinie, którą zgłębiamy – np. aktora lub inną osobę pracującą w teatrze, aby zapoznać się z kulisami jej pracy, albo historyka specjalizującego się w zagadnieniach związanych ze średniowieczem. Jeżeli spotkania nie uda się zrealizować na żywo, można przeprowadzić je w formie online.

Ocena projektu

Zakończenie projektu to moment podsumowania i oceny. Zgodnie z zapisami regulaminu oceniamy pracę indywidualną ucznia i jego zaangażowanie w pracę grupy. Kryteria oceny warto przedstawić uczniom przed rozpoczęciem projektu, aby wiedzieli, na co nauczyciel będzie zwracać uwagę w szczególny sposób. Oceny można dokonać dwójako – opisowo lub poprzez przyznanie punktów. Punkty powinny zostać przyznane przez koordynatora projektu, opiekunów merytorycznych oraz samych uczniów (o ocenie koleżeńskiej poniżej). Zsumowane punkty trzeba przeliczyć na procenty, które pozwalają wystawić ocenę sumującą. Podczas oceny warto zwrócić uwagę na umiejętność współpracy w grupie, kreatywność, estetykę wykonania pracy, samodzielność, terminowość w realizacji poszczególnych etapów. Ważny element oceny powinna stanowić również ocena koleżeńska. Można przygotować tabelkę, w której każdy z członków zespołu będzie mógł ocenić pozostałych. Wzór tabeli zamieszczono poniżej.

Tabela 9. Ocena koleżeńska Jasia Kowalskiego II.II

	Czy był/a zaangażowany/a w pracę? (liczba punktów: 1–5)	Czy był/a koleżeński/ka? (liczba punktów: 1–5)
Marysia Iksińska		
Ania Igrekowska		
Zbyszek Zetkowski		
W sumie		

Efekt, jaki chcemy osiągnąć poprzez pracę projektową z uczniami, to pogłębienie ich wiedzy na badany temat, integracja klasowa, ćwiczenie kreatywności i samodzielności. Przygotowanie przedstawienia, szycie kostiumów, opracowanie scenografii, muzyki i światła, występ na scenie, a następnie uzyskanie dobrej oceny i pochwały rówieśników czy dyrekcji szkoły bardzo wzmacniają poczucie własnej wartości uczniów i motywują ich do podejmowania dalszych wysiłków.

III ETAP EDUKACYJNY

III etap edukacyjny opiera się na realizacji treści podstawy programowej na zajęciach różnych przedmiotów w zakresie podstawowym lub rozszerzonym. Warto zaproponować wykorzystanie filmu jako wizualnego środka dydaktycznego na zajęciach języka polskiego – zarówno w zakresie podstawowym, jak i rozszerzonym, na lekcjach historii w zakresie podstawowym i rozszerzonym, a także na zajęciach historii sztuki – w zakresie rozszerzonym, zajęciach plastyki – w zakresie podstawowym oraz muzyki – w zakresie podstawowym. Może być wykorzystany również na lekcjach innych przedmiotów jako punkt wyjścia do realizacji projektów interdyscyplinarnych np. związanych z geografią.

Podobnie jak w szkole podstawowej, na lekcji **języka polskiego** warto potraktować film częściowo i dokonać jego **analizy** jako **tekstu kultury**. Uczniowie po obejrzeniu filmu mogą wraz z nauczycielem dokonać omówienia całości – treści, fabuły, dialogów oraz ocenić współgranie obrazu, muzyki oraz tekstu. Aby uczniowie aktywnie oglądali film, warto wcześniej rozdać im karty pracy z poleceniami wskazującymi, na co powinni zwrócić uwagę. Kolejnym etapem powinno być **przeprowadzenie dyskusji** na temat roli muzyki, obrazów i innych elementów w odbiorze filmu. Szczególnie w zakresie rozszerzonym warto przeprowadzić analizę poszczególnych dzieł sztuki wykorzystanych w filmie – drzwi gnieźnieńskich, ikon przedstawiających świętych, przykładów architektury romańskiej i gotyckiej – w szczególności kościoła i klasztoru w Miechowie. Film daje również szansę doskonalenia umiejętności **tworzenia niektórych form pisanych** – np. recenzji.

Na lekcji **historii** film może być dobrym punktem wyjścia do przeprowadzenia analizy poszczególnych wydarzeń historycznych. Ten etap warto wzbogacić **czytaniem i analizą tekstów źródłowych** w kontekście chrztu Mieszka I, misji św. Wojciecha czy zjazdu gnieźnieńskiego – lekturą fragmentów kronik Thietmara i Galla Anonima, a w odniesieniu do wyprawy Jaksy z Miechowa do Jerozolimy – odwołaniem do fragmentów *Rocznika Miechowskiego* czy kroniki Wilhelma z Tyru opisujących dzieje krzyżowców.

Ukazanie w bardzo plastyczny sposób zabytków związanych z początkami chrześcijaństwa, np. pozostałości kaplicy wraz z bazylikami na Ostrowie Lednickim czy kościoła w Miechowie i etapów jego przebudowy w zmieniających się stylach architektonicznych, może być punktem wyjścia do **analizy różnych stylów** w sztuce średniowiecza, zarówno na lekcjach **historii, historii sztuki, jak i plastyki**. Warto wykorzystać do tego celu również inne przykłady zabytków sztuki polskiej, których zdjęcia można znaleźć w wydawnictwach albumowych lub zasobach internetowych.

Mapy ukazujące na filmie trasę pielgrzymki Jaksy do Ziemi Świętej czy też fundacje kościołów, którymi opiekowali się w średniowiecznej Polsce bożogrobcy, mogą być

inspiracją do wykonania **ćwiczeń na mapach konturowych** – odwołujących się do wypraw krzyżowych czy też rozwoju sieci kościelnej w średniowiecznej Polsce.

Wydarzenia przedstawione w filmie – np. przyjęcie chrztu, pielgrzymka Jaksy do Ziemi Świętej – można też przeanalizować za pomocą metody **drzewa decyzyjnego lub analizy SWOT**.

Natomiast pewne zjawiska religijno-polityczno-społeczne, np. wpływ decyzji jednostek (książąt i królów) na rozwój państwa czy działalność ludzi Kościoła – zarówno w kontekście wybitnych jednostek, np. Wojciecha czy Brunona z Kwefurtu, jak i społeczności, np. bożogrobców czy benedyktynów, miały wpływ na rozwój kulturowy i gospodarczy w Polsce. Rola chrześcijaństwa i Kościoła w zjednoczeniu kraju – w czasie panowania Mieszka I i po rozbiciu dzielnicowym mogą stać się dobrymi tematami do **dyskusji w trakcie lekcji historii**.

Na zajęciach **plastyki** lub **muzyki** po obejrzeniu filmu można przeprowadzić dyskusję na temat roli dźwięku, koloru, światła i zdjęć w filmie. Można zaproponować uczniom wykonanie pracy plastycznej lub muzycznej zainspirowanej filmem.

Na III etapie edukacyjnym film może stanowić punkt wyjścia i inspirację do realizowania **interdyscyplinarnych projektów**. Propozycje tematów i sposoby ich realizacji omówione zostały poniżej, w odrębnych scenariuszach.

PROJEKT I – TURNIEJ DEBAT OKSFORDZKICH

Regulamin projektu:

1. Projekt jest przeznaczony do realizowania przez uczniów szkół ponadpodstawowych (III etap edukacyjny).
2. Nad projektem pracują drużyny rywalizujące w turnieju. Każda drużyna może liczyć 5 osób (4 członków i jedna osoba rezerwowa).
3. Podziału na drużyny dokonują sami uczniowie, chyba że koordynator projektu podejmie inną decyzję.
4. Każda z grup przygotowuje argumentację dotyczącą wszystkich zaproponowanych tematów – zarówno po stronie propozycji, jak i opozycji.
5. Uczniowie wchodzący w skład grupy mogą współpracować:
 - w domu po zakończonych lekcjach;
 - w domu online;
 - w trakcie lekcji, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela (np. jeden dzień w tygodniu), po wcześniejszym przygotowaniu się w domu do zaplanowanej pracy.
6. Nauczyciel przedmiotowy jest koordynatorem projektu, współpracuje z nauczycielami uczącymi poszczególnych przedmiotów, z zakresu których wiedza i umiejętności są wykorzystywane podczas realizacji projektu, oraz wspiera swych uczniów pod względem merytorycznym i technicznym.
7. Turniej odbywa się przed publicznością.
8. O zwycięstwie i przejściu do dalszego etapu decyduje liczba zebranych punktów.
9. Ocena debaty i przyznawanie punktów należą do nauczycieli – opiekunów merytorycznych projektu oraz do koordynatora.
10. Projekt może być realizowany również przez uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Nauczyciel jako koordynator projektu powinien dostosować formy i metody pracy do ich potrzeb, zgodnie z dyspozycjami zawartymi w orzeczeniach i opiniach. Młodzież niedosłysząca powinna mieć dostosowany do swych potrzeb poziom dźwięku w trakcie oglądania filmu. Młodzież z zespołem Aspergera powinna otrzymać jasno sformułowane polecenia, najlepiej spisane w formie kontraktu, a przydział do grupy projektowej należy przemyśleć tak, aby stworzyć każdemu z uczniów bezpieczną przestrzeń do pracy. Młodzież z mutyzmem również powinna trafić do grupy realizującej działania związane z projektem niewymagające komunikacji werbalnej.
11. Przewidywany czas trwania projektu: 2 miesiące.

Cele projektu:

1. Przeprowadzenie merytorycznej dyskusji metodą debaty oksfordzkiej na tematy inspirowane filmem *O chrześcijańskich korzeniach Polski*.
2. Pogłębienie wiedzy historycznej związanej z wydarzeniami przedstawionymi w filmie.
3. Ćwiczenie umiejętności retorycznych i formułowania argumentów.

4. Doskonalenie umiejętności potrzebnych podczas występów publicznych.
5. Ćwiczenie umiejętności współpracy w grupie.

Proponowany **projekt ma charakter interdyscyplinarny** – łączy i utrwala wiedzę oraz umiejętności z zakresu różnych przedmiotów szkolnych – języka polskiego, historii, historii sztuki, geografii, muzyki i plastyki.

W zakresie **języka polskiego** uczniowie ćwiczą umiejętność przygotowania występów publicznych, wykorzystanie elementów retoryki, a także poprawność językową i formułowanie właściwej argumentacji. Uczą się konstruować spójne wypowiedzi ustne. Z zakresu **historii** pogłębiają wiedzę na temat epoki średniowiecza – określają rolę chrześcijaństwa w powstawaniu i wzmacnianiu państwa Piastów, charakteryzują różne grupy społeczne i ich aktywność w ówczesnym świecie, dokonują analizy map i porównują życie dawniej i dziś. Wiedza i umiejętności nabyte na lekcjach **geografii** są przydatne podczas porównywania sposobów podróżowania w średniowieczu i dziś. Wiedza z zakresu **muzyki, plastyki i historii sztuki** umożliwia analizę filmu jako całości z perspektywy tekstu kultury.

Odbiorcami tego projektu mogą być uczniowie, nauczyciele i rodzice uczniów z danej szkoły, których warto zaprosić na finałowe starcie drużyn. Na to spotkanie należy zarezerwować około 2 godziny lekcyjne i przygotować odpowiednio dużą salę, w której wydzielić trzeba miejsca dla widowni, ekspertów i rywalizujących drużyn. Należy także przygotować rzutnik i prezentację ze stoperem, która będzie odmierzała czas poszczególnych mówców. Warto zadbać o odpowiednie wprowadzenie połączone z pokazem filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*, a następnie przejść do dyskusji.

Formy, metody i sposób realizacji projektu

Tabela 10. Formy, metody i sposób realizacji projektu III.I

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
1.	Wprowadzenie do projektu; obejrzenie filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i>	1–2 godziny	Oglądają film. Oglądają krótki film instruktażowy dotyczący prowadzenia debat oksfordzkich – np.: https://www.youtube.com/watch?v=wPWtH9tQbtg [dostęp: 23.11.2021].	Wprowadza uczniów w zagadnienia projektu, wyjaśnia cele. Prowadzi rozmowy z nauczycielami, którzy będą opiekunami merytorycznymi – z zakresu historii, geografii, języka polskiego, historii, sztuki, muzyki i plastyki. Analizuje wraz z uczniami filmy instruktażowe dotyczące debat oksfordzkich, omawia zasady debaty oksfordzkiej.

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
2.	Podział na grupy Przekazanie tematów debat oraz kalendarium	W kolejnym tygodniu 1 godzina	Dokonują podziału na pięcioosobowe drużyny.	Pomaga uczniom podczas podziału na grupy, przekazuje tematy do przygotowania oraz kalendarium poszczególnych starć. Kalendarium można ułożyć w dowolny sposób, który będzie dopasowany do działania danej szkoły. Warto jednak pamiętać, że między eliminacjami a finałem nie powinno minąć więcej niż trzy tygodnie.
3.	Przygotowanie merytoryczne do realizacji projektu	2 tygodnie	Gromadzą wiedzę potrzebną do ułożenia spójnej argumentacji; konsultują swoje działania z opiekunami merytorycznymi projektu.	Nauczyciel koordynujący pomaga w spotkaniach z opiekunami merytorycznymi. Może zorganizować spotkanie z gościem – np. historykiem specjalizującym się w zagadnieniach dotyczących średniowiecza.
4.	Realizacja projektu – eliminacje turniejowe	1–2 tygodnie	Udział w starciu debatanckim.	Prowadzi debatę.
5.	Finał	1 tydzień	Przygotowanie miejsca na starcie turniejowe; udział w półfinale i finale.	Przygotowuje miejsce na starcie turniejowe. Uczestniczy w półfinale i finale.

W projekcie mogą wziąć udział uczniowie z jednej lub wielu klas. W wypadku zgłoszenia się do turnieju więcej niż czterech drużyn, należy przeprowadzić eliminacje. Do finału przechodzą cztery zwycięskie drużyny, które w wyznaczonym czasie przed publicznością prowadzą dyskusję 1 x 1 (widownia uczestniczy w dwóch starciach). Następnie do finału wchodzi dwie drużyny, które zdobyły największą liczbę punktów. Ostatnie starcie oksfordzkie wyłania zwycięską drużynę, czyli zdobywcę najwyższej punktacji. Zgodnie z regulaminem debatę oceniają eksperci, którymi są nauczyciele – opiekunowie merytoryczni projektu.

Propozycje tematów:Eliminacje:

- Muzyka, barwa, światło nie są konieczne w filmie do dobrego odbioru fabuły.

Półfinał:

- Kościół był najważniejszym czynnikiem państwowotwórczym w średniowiecznym państwie Piastów.

Finał:

- Jaksa z Miechowa znacząco przyczynił się do rozwoju chrześcijaństwa w Polsce.

Praca nad projektem jest dobrym powodem, aby z realizacją podstawy programowej wyjść poza mury szkoły, otworzyć się na współpracę z pracownikami muzeów lub innych instytucji, realizujących działania dydaktyczne oraz pracujących z dziećmi i młodzieżą. Lekcje muzealne, zwiedzanie galerii czy zabytkowych wnętrz mogą być punktem wyjścia do realizacji projektu i inspiracją do pracy.

Ocena projektu

Realizacja projektu kończy się wraz z wyłonieniem zwycięskiej drużyny w finale, lecz warto również podsumować pracę wszystkich drużyn – wskazać ich mocne i słabe strony. Taka ocena może zostać wyrażona w rozmowie z drużyną lub przekazana na piśmie poszczególnym uczestnikom projektu. Warto, aby koordynator i opiekunowie merytoryczni robili na bieżąco krótkie notatki zbierające spostrzeżenia. W ocenianiu opisowym warto zwrócić uwagę na: umiejętność współpracy w grupie, kreatywność, samodzielność, terminowość w realizacji poszczególnych etapów, logikę wypowiedzi, ewentualne błędy merytoryczne.

Efekt, jaki chcemy osiągnąć poprzez pracę projektową z uczniami, to pokazanie, że w nauce przydają się umiejętności i wiedza zdobywane na zajęciach różnych przedmiotów w szkole, pogłębienie wiedzy na badany temat, integracja klasowa, ćwiczenie kreatywności i samodzielności. Udział w debacie oksfordzkiej wymaga dużej odwagi, poszanowania dla oponentów, kultury wypowiedzi, respektowania zasad. Sukcesem jest już sam udział w niej, który wzmacnia poczucie własnej wartości uczniów i motywuje ich do podejmowania dalszych wysiłków.

PROJEKT II – ŚREDNIOWIECZE – DALEKIE CZY BLISKIE?

Regulamin projektu:

1. Projekt jest przeznaczony do realizowania przez uczniów szkoły ponadpodstawowej (III etap edukacyjny).
2. Poszczególne zadania realizowane są w grupach 3–4-osobowych w obrębie jednej bądź kilku klas na tym samym poziomie.
3. Klasę na grupy dzieli nauczyciel – koordynator projektu, uwzględniając predyspozycje i sugestie uczniów.
4. Każda grupa odpowiada za realizację innej części projektu.
5. Uczniowie wchodzący w skład grupy mogą współpracować:
 - w domu po zakończonych lekcjach;
 - w domu online;
 - w trakcie lekcji, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela (np. jeden dzień w tygodniu), po wcześniejszym przygotowaniu się w domu do zaplanowanej pracy.
6. Koordynator projektu umożliwi spotkania poszczególnych grup projektowych z opiekunami merytorycznymi – nauczycielami języka polskiego, historii, historii sztuki, informatyki, matematyki, geografii.
7. Efekty pracy zostają zademonstrowane w szkole przed innymi uczniami, nauczycielami i rodzicami.
8. Ocenie podlega praca każdego członka zespołu z osobna, oceny poszczególnych członków zespołu mogą się różnić. Jeden z elementów oceny stanowi ocena koleżeńska.
9. Projekt może być realizowany również przez uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi. Koordynator projektu powinien dostosować formy i metody pracy do ich potrzeb, zgodnie z dyspozycjami zawartymi w orzeczeniach i opiniach. Młodzież niedosłysząca powinna mieć dostosowany do swych potrzeb poziom dźwięku w trakcie oglądania filmu. Młodzież z zespołem Aspergera powinna otrzymać jasno sformułowane polecenia, najlepiej spisane w formie kontraktu, a przydział do grupy projektowej należy przemyśleć tak, aby stworzyć jej bezpieczną przestrzeń do pracy. Młodzież z mutyzmem również powinna trafić do grupy, w której realizowane są ważne zadania związane z projektem niewymagające komunikacji werbalnej.

Przewidywany czas trwania projektu: 2 miesiące.

Cele projektu:

1. Po obejrzeniu filmu wybór jednej z budowli zaprezentowanych w fabule i wykonanie jej modelu przestrzennego z zastosowaniem skali w jednej z aplikacji komputerowych.

2. Stworzenie opisu zaprezentowanej budowli zawierającego jej charakterystykę architektoniczną i prezentację fundatorów.
3. Zebranie informacji na temat roli Kościoła, klasztorów i zakonników w średniowiecznej Polsce oraz przedstawienie wiedzy w ciekawy sposób z zastosowaniem nowoczesnych technologii.
4. Zebranie informacji na temat aktualnej wiedzy dotyczącej chrześcijańskich korzeni Polski i kulturotwórczej roli Kościoła w średniowieczu.
5. Porównanie sposobów pielgrzymowania dawniej i dziś.
6. Przygotowanie gry planszowej, której scenariusz będzie oparty na wydarzeniach przedstawionych w filmie.
7. Przygotowanie konferencji szkolnej połączonej z wystawą, na której zostaną zaprezentowane efekty pracy.
8. Przygotowanie promocji wydarzenia w szkole.
9. Doskonalenie umiejętności współpracy w grupie.
10. Ćwiczenie umiejętności niezbędnych podczas wystąpień publicznych i prezentacji efektów swojej pracy.

Proponowany **projekt ma charakter interdyscyplinarny** – łączy i utrwala wiedzę oraz umiejętności z zakresu różnych przedmiotów – języka polskiego, matematyki, historii, historii sztuki, plastyki, wiedzy o społeczeństwie, geografii oraz informatyki.

W zakresie **języka polskiego** uczniowie ćwiczą umiejętność pisania, mówienia i wystąpień publicznych, wykorzystywanie elementów retoryki oraz poprawność językową. W zakresie **matematyki** uczniowie ćwiczą pojęcie skali, celem jest zbudowanie modeli w pomniejszeniu. Z zakresu **historii i historii sztuki** pogłębiają wiedzę na temat epoki średniowiecza – uczą się rozpoznawać budynki powstałe w stylu romańskim i gotyckim, analizują wydarzenia i wyciągają wnioski dotyczące roli Kościoła w średniowieczu, dokonują analizy map, porównują życie dawniej i dziś. W zakresie **wiedzy o społeczeństwie** uczą się zbierać informacje w postaci ankiet, sondy ulicznej oraz dokonywać ich analizy i w graficzny sposób przedstawiać wyniki badań odbiorcom. Wiedza i umiejętności z zakresu **geografii** niezbędne są, aby dokonać porównania sposobu podróżowania w średniowieczu i dziś. W odniesieniu do **informatyki** ćwiczą umiejętności wykonania projektu budynku 3D, ale również wykorzystanie narzędzi informatycznych do przygotowania materiałów promocyjnych – ulotek, plakatów, wpisów w mediach społecznościowych.

Odbiorcami tego projektu mogą być uczniowie, nauczyciele i rodzice uczniów z danej szkoły. Na przedstawienie efektów działań w postaci referatów poszczególnych grup, należy zarezerwować ok. 3 godziny lekcyjne. Warto przygotować odpowiednio dużą salę, w której możliwe będzie wydzielenie miejsc dla widowni i prelegentów. Należy zadbać o odpowiednie wprowadzenie połączone z pokazem filmu *O chrześcijańskich korzeniach Polski*, a następnie przejść do referatów i obejrzenia wystawy, na której zostaną zaprezentowane modele budynków (kartonowe lub skonstruowane wirtualnie) i gry planszowe.

Formy, metody i sposób realizacji projektu

Tabela 11. Formy, metody i sposób realizacji projektu III.II

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
1.	Wprowadzenie do projektu; obejrzenie filmu <i>O chrześcijańskich korzeniach Polski</i>	1–2 godziny	Oglądają film.	Wprowadza uczniów w zagadnienia projektu, wyjaśnienia jego cele. Prowadzi rozmowy z nauczycielami, którzy będą opiekunami merytorycznymi poszczególnych grup – z zakresu matematyki, historii, historii sztuki, plastyki, wos-u, geografii, informatyki, języka polskiego.
2.	Podział na grupy; wybranie zadania projektowego spośród następujących: Przygotowanie modeli kościołów (w formie makiety lub projektów 3D) wraz z ich opisami; Prezentacja na temat roli Kościoła, klasztorów i zakonników w średniowiecznej Polsce; Współczesna znajomość polskich korzeni; Pielgrzymowanie w średniowieczu a dzisiejsze podróże; Przygotowanie gier planszowych, promocja wydarzenia	W kolejnym tygodniu 1 godzina	Grupowo wybierają zadanie, opracowują wstępny plan działania.	Dokonuje podziału uczniów na grupy. Pomaga im w dokonaniu wyboru zdania.

Lp.	Zadanie	Przewidziany czas realizacji	Działanie uczniów	Działanie nauczyciela
3.	Merytoryczne przygotowanie do realizacji projektu	2–3 godziny w kolejnym tygodniu lub jeden dzień w przypadku zorganizowania wycieczki	Gromadzą wiedzę potrzebną do realizacji projektu; konsultują swoje działania z opiekunami merytorycznymi projektu.	Nauczyciel koordynujący pomaga w spotkaniach z opiekunami merytorycznymi. Może zorganizować spotkanie z gościem – np. historykiem specjalizującym się w zagadnieniach dotyczących średniowiecza. Może też zorganizować wycieczkę do muzeum prezentującego ekspozycję średniowieczną, lub wraz z uczniami zwiedzić zabytek z tego okresu.
4.	Realizacja projektu	2–3 tygodnie	Realizują zadania projektowe – przygotowanie makiet, opisów, prezentacji, gier, zaproszeń i innych.	Wspiera uczniów.
5.	Przygotowanie konferencji i wystawy	1 tydzień	Przygotowują miejsce na konferencję i wystawę.	Przygotowuje miejscena konferencję i wystawę, koordynuje pracę uczniów.

Praca nad projektem jest dobrym pretekstem, aby z realizacją podstawy programowej wyjść poza mury szkoły, otworzyć się na współpracę z pracownikami muzeów lub innych instytucji, które realizują działania dydaktyczne, pracując z młodzieżą. Lekcje muzealne, zwiedzanie galerii czy zabytkowych wnętrz może być punktem wyjścia i inspiracją do realizacji zadań projektowych.

Ocena projektu

Zakończenie projektu jest trudnym etapem, gdyż zarówno koordynator projektu, jak i opiekunowie merytoryczni muszą podsumować i ocenić pracę indywidualną ucznia oraz jego grupy. Kryteria oceny warto przedstawić uczniom przed rozpoczęciem projektu, aby wiedzieli, na co nauczyciele w szczególny sposób zwracać będą uwagę. Oceny

można dokonać dwójako – opisowo lub poprzez przyznanie punktów. Sumę punktów, można przeliczyć na procenty i zgodnie z tym wystawić ocenę sumującą z przedmiotu, który był dominujący w pracy danej grupy. W ocenianiu warto zwrócić uwagę na: umiejętność współpracy w grupie, kreatywność, estetykę wykonania pracy, samodzielność, terminowość w realizacji poszczególnych etapów. Ważny element oceny powinna stanowić ocena koleżeńska. Można przygotować tabelkę, w której każdy z członków zespołu będzie mógł ocenić pozostałych.

Tabela 12. Ocena koleżeńska Jasia Kowalskiego III.II

	Zaangażowanie w pracę (liczba punktów: 1–5)	Współpraca; koleżeńska postawa (liczba punktów: 1–5)
Marysia Iksińska		
Ania Igrekowska		
Zbyszek Zetkowski		
W sumie		

Efekt, jaki chcemy osiągnąć poprzez pracę projektową z uczniami, to pokazanie, że w nauce przydają się umiejętności i wiedza zdobywane na zajęciach różnych przedmiotów szkolnych, pogłębienie wiedzy na badany temat, integracja klasowa, ćwiczenie kreatywności i samodzielności. Prezentacja projektów na konferencji, stworzenie wystawy, publiczne pokazanie i omówienie pracy, uzyskanie dobrej oceny i pochwały rówieśników czy dyrekcji szkoły wzmacniają poczucie własnej wartości uczniów i motywują ich do podejmowania dalszych wysiłków.

BIBLIOGRAFIA

- Kłoczowski J., (2007), *Dzieje chrześcijaństwa polskiego*, Warszawa: Świat Książki.
- Rajman J., (2020), *Pielgrzym i fundator. Fundacje kościelne i pochodzenie księcia Jaksy*, „Nasza Przeszłość” t. 82, online: http://www.naszaprzeszlosc.pl/files/tom082_01.pdf [dostęp: 16.11.2021]
- Grygiel J., (2006), *Jaksa z Miechowa i inni. Udział Polaków w ruchu krucjatowym*, online: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/44419/grygiel_jaksa_z_miechowa_i_inni_2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 16.11.2021]
- Pękalski P., (2019), *O początku, rozkrzewieniu i upadku Zakonu Kanoników Stróżów Świętego Grobu Jerozolimskiego*, Miechów: wyd. J. Bielecki, J. Królikowski.
- Strona internetowa Bazyliki Grobu Bożego w Miechowie: <http://www.bazylikamiechow.pl/> [dostęp: 16.11.2021].
- Strona internetowa Sanktuarium Relikwii Drzewa Krzyża Świętego: <https://www.swietykrzyz.pl/> [dostęp: 16.11.2021].
- Mikina A., (2014), *Metoda projektów dla szkół podstawowych: klasy 1–3*, Poznań: Oficyna MM.
- Mikina A., Zając B., (2012), *Metoda projektów nie tylko w gimnazjum: poradnik dla nauczycieli i dyrektorów szkół*, Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

The background is a full-page artistic illustration. It depicts a vast, mountainous landscape under a turbulent sky. The sky is filled with dark, heavy clouds in shades of deep blue, indigo, and black, with some lighter, ethereal patches of white and light blue. Below the clouds, a range of mountains is visible, rendered in warm, golden-brown, and reddish tones, suggesting a sunset or sunrise. The foreground shows the rugged, rocky slopes of a mountain, with textures of light and shadow. The overall mood is dramatic and atmospheric.

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
www.ore.edu.pl